

Docentenhandleiding *Mag je zeggen wat je vindt?*

Deze les past bij het boek *Mag je zeggen wat je vindt?* van Aby Hartog en Sander Hartog. ISBN 978 90 451 1966 3, Uitgeverij Querido Kinderboeken, ©illustraties Maartje Kuiper.

In deze les wordt op een aantal algemene leefregels ingegaan en worden specifieke situaties besproken. Met het boek en met deze les wordt een open gesprek beoogd, waarbij de lezers/leerlingen worden uitgedaagd zelf een mening te vormen en te uiten.

Toelichting sheet 2

Normen en waarden zijn de (min of meer) algemeen aanvaarde omgangsregels die in een samenleving gelden. Normen zijn vrij duidelijk en specifiek (“je mag niet stelen”). Waarden zijn wat algemener en globaler (“persoonlijk eigendom is belangrijk”, of nog algemener: “vrijheid”).

Deugden en ondeugden gaan over persoonlijke keuzes en gedragingen. Dapperheid is een voorbeeld van een deugd, hebzucht is een voorbeeld van een ondeugd. Bij deugden gaat het vaak over een keuze tussen uitersten. Je kunt zo dapper zijn dat het dom en onbesuisd is, of helemaal niet dapper, maar laf. Het is wijs ergens in het midden uit te komen.

Zonden en ondeugden lijken nogal op elkaar. In geloofssystemen wordt vaker over zonden gesproken.

Geboden en verboden kennen we vooral uit de wetten. “Verkeer van rechts heeft voorrang”, en “verboden om in te rijden” zijn goede voorbeelden.

Het nawoord van het boek “Mag je zeggen wat je vindt?” (blz 130 en verder), gaat over allerlei normen en waarden, deugden en ondeugden, wetten en regels.

Toelichting sheet 4

Kennen de kinderen voorbeelden van regels die ze van hun vrienden te horen krijgen? Of via de TV?

Toelichting sheet 5

Het is leuk om de kinderen plenair te vragen naar de spelregels die ze van huis uit meekrijgen.

Wat mag wel? Wat mag niet? En wat vinden hun ouders? Wat zeggen hun ouders als ze de straat op gaan? Of als ze naar school moeten?

Wat is voor de kinderen zelf belangrijk? Vinden ze eerlijkheid b.v. niet belangrijk, maar respect wel?

Vraag ook om uitleg (waarom, wanneer, etc.)?

Extra: het ‘nawoord’ van het boek, blz 130 en verder, gaat over alle mogelijke gezegden, wetten, riten, symbolen, moetens en mogens. Het vormt een aardige referentie over het spel en de spelregels.

Toelichting sheet 6

Dit zijn belangrijke spelregels die wij zelf hanteren en die uitdagen tot een prettig leven. Wat vinden de kinderen van die regels? Kunnen ze ermee uit de voeten? Moeten er nieuwe regels bij? Zijn dat dan regels van de kinderen zelf, of zijn die van de ouders, de kerk, de wet, ...? Ook hier is de waarom-vraag interessant.

Het gaat ons erom dat kinderen nadenken of daartoe worden aangezet. Je mag van alles vinden, overal een mening over hebben, maar het is dan wel belangrijk om te kunnen vertellen waarom je iets vindt.

Toelichting sheet 7

De volgende sheets/vragen lenen zich voor een soort 'petje op, petje af' of 'blijf zitten, ga staan'. Maar stemmen met hand opsteken mag natuurlijk ook.

Sommige dingen zijn vrijwel altijd fout of vrijwel altijd goed. Maar kun je je voorstellen dat iets fouts soms goed is, of iets goeds soms fout? Wanneer zou dat dan zijn? Wat voor soort argumenten gebruik je?

Filosofen stellen de vraag of de daad zelf per definitie goed of fout is, maar ze kijken ook naar de intentie van degene die iets doet, en naar het effect (het nut) van de daad. Zo is het fout om iemand te vermoorden, maar kan je met de moord op een dictator misschien wel een hoop leed (en heel veel andere doden) voorkomen.

De voorbeelden in deze sheets gaan over stelen, moorden en liegen. De ander hoofdstukken van het boek "lenen zich echter ook goed voor gesprekken en vragen over goed en kwaad.

Toelichting sheet 8

Hoofdstuk 10 (vanaf blz. 105) gaat over diefstal.

Kun je je voorstellen dat stelen soms toch goed is? Wanneer zou dat dan zijn? Wat voor soort argumenten gebruik je?

Soms zijn er moeders zonder geld, misschien niet in ons land, maar wel in andere landen.

Zouden die om te overleven wel een brood mogen stelen?

Dus mag stelen soms toch wel. Of toch niet?

En hoe zit het met snoep stelen bij de supermarkt? Wat is het verschil tussen het stelen van een brood en het stelen van snoep?

Hoe zit het dan met het stelen van een mobiele telefoon?

Toelichting sheet 9

Nog een soort 'petje op, petje af'.

Waarschijnlijk vindt iedereen dat vermoorden niet mag. Dat is niet meer dan logisch. Maar ook hierbij is enige nuance op zijn plek.

Laat de voors- en tegens argumenten delen

Hoofdstuk 12 (vanaf blz. 121) gaat over moord en doodslag, over leven en dood.

Toelichting sheet 10

Een dilemma, natuurlijk. Hoeveel kinderen zullen vinden van wel? Daar moeten ze waarschijnlijk over nadenken.

Terecht, want het is helemaal niet zo makkelijk.

Mag je een moorddadige onderdrukkers vermoorden? Of een andere griezelige slechterik? En wanneer dan?

Zou je dat zelf ook kunnen of willen doen? Of moet iemand anders het akelige werk doen?

En kan je je voorstellen dat andere mensen de dictator of de slechterik juist oké vinden? Of dat de opvolger van de dictator nog erger is?

Toelichting sheet 11

Zo'n 95% van de mensen eet vlees. Sommigen mensen vinden vlees eten gelijk staan aan dierenmoord.

In elke klas zitten er wel kinderen die vegetariër zijn: omdat ze het zielig vinden voor dieren, omdat het vanuit de godsdienst zo is geregeld en soms ook omdat vlees of vis gewoonweg niet lekker vinden. Misschien ook wel omdat ze dat beter vinden voor de wereld.

Laat hen dat uitleggen.

Maak dan groepjes met voor- en tegenstanders en laat de kinderen onderling 10 minuten debatteren en aansluitend een poster maken over 'voor of tegen moorden om te eten'. Deze posters ophangen en per groepje laten presenteren.

Toelichting sheet 12

Hoeveel keer denken de kinderen dat een mens gemiddeld liegt?

Volgens onderzoek is het twee tot zes keer per dag.

Vraag aan de kinderen welke leugens ze zelf wel eens gebruiken. Komt er niets uit, geef dan zelf een voorbeeld.

Welke leugens zijn groter/erger dan anderen?

Hier kan je een leugenwedstrijd organiseren!

Wie verzint de grootste leugen? De meest onzinnige leugen? Wie kan iets vertellen dat waar lijkt, maar het echt niet is? Wie is de beste leugendetector?

Hoofdstuk 2 (blz 18 en verder) gaat over waarheid en leugens. Het bevat leuke en minder leuke voorbeelden van leugens, maar ook een overzicht van soorten leugens.

Toelichting sheet 13

Herkennen de kinderen de in het liedje genoemde problemen? Hebben jullie het er in de klas al over gehad?

Kennen de kinderen meer liedjes die over vooroordelen, liefde, verdriet, verlaten, haat etc. gaan?

Tijd voor een inventarisatie en dan natuurlijk ook de hamvraag: wat doen jullie zelf?

Tot slot

Wat vinden jullie (kinderen en docent) van het boek? Heb je er iets aan? Heb je er iets van geleerd?

Ben je het eens met de schrijvers, of juist niet? Met welke dingen ben je het juist wel of juist niet eens?

Hartog & Hartog schreven het boek *Mag je zeggen wat je vindt?*.

ISBN 978 90 451 1966 3, Uitgeverij Querido Kinderboeken, ©illustraties Maartje Kuiper.